

Witoogeenden *Aythya nyroca* als insectenjagers

Op 22 oktober 1980 zagen G. L. Ouweneel en TL op een beschutte visvijver van c. 50 × 100 m bij Kopačevo, Noord-Joegoslavië een twaalfstal Witoogeenden *Aythya nyroca*. Enkele vogels sliepen of maakten toilet maar ongeveer de helft was bezig insecten te vangen. Zij deden dat heel behendig, op een manier die je van duikeenden niet verwacht en die we ook niet omschreven vonden. De Witoogeenden zwommen daarbij met diep ingezonken lichaam (witte onderstaartvlek niet meer zichtbaar), kop en hals plat op het water en met platgelegde bovenkopveren langzaam rond om dan plotseling met een felle stoot naar voren iets van het water op te pikken. Deze prooien leken zich op 0.60—1.00 m van de vogels te bevinden op het moment dat de stootbeweging werd gemaakt. We begonnen toen met de 8× en de 25× kijkers het water vóór de Witoogeenden af te zoeken en zagen toen enige malen een insect op het wateroppervlak dat even later op de bovenbeschreven manier werd gevangen. De eenden zochten deze insecten kennelijk bewust op, „beslopen” ze en sloegen hun slag. Sommige van deze insecten bleken overigens wel te kunnen wegvliegen. Eén Witoogend pikte ook een aantal malen snel achtereen insecten van biezestengels (*Scirpus lacustris*) waarbij hij een sprongetje maakte.

Een dergelijke actieve insectenvangst die even het gedrag van jonge eenden in herinnering bracht, hadden we niet verwacht van volwassen vogels. (Enkele volwassen ♂♂ waren herkenbaar aan het helderwitte oog.) Misschien waren de insecten zo laat in het seizoen niet erg vitaal meer, zodat de Witoogeenden hiervan konden profiteren. In dat geval blijken ze daar dan wel handig op te kunnen inspelen. Isakov geciteerd door Szilj (1965) noemt de Witoogend volledig fytofaag. Cramp & Simmons (1977) vermelden echter Libellen en Kokerjuffers. Sterbetz (1969) vond in magen van geschoten exemplaren een aantal insecten, maar hij merkt op „doch domineren in der Menge der Nahrung überragend die vegetabilischen Materialien” (:295). De door ons waargenomen insectenjacht door volwassen vogels valt buiten de tot dusver beschreven methoden van voedselzoeken.

Summary

White-eyed Pochard *Aythya nyroca* insect hunting

On a fish pond near Kopačevo (Yugoslavia) active hunting of insects by White-eyed Pochards was observed 22 October 1980. These insects were spotted by the ducks when resting on the water surface. They were “stalked” and caught by a dashing forward move. The ducks were lying deep in the water with head feathers flattened.

Literatuur

- CRAMP, S. & SIMMONS, K. E. L. 1977. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. Oxford University Press, Oxford.
STERBETZ, I. 1969. Über die Ernährung der Moorente in Ungarn. Falke 16: 292—295.
SZILJ, J. 1965. Zur Ökologie der Tauchenten. Vogelwelt 86: 98—104.

T. Lebet, Populierenlaan 7, 4334 CE Middelburg.

Bovenvermelde waarnemingen doen sterk denken aan een vergelijkbaar geval dat ik bij Tafeleenden *Aythya ferina* waarnam. Zo waren op 23 september 1980 bij een temperatuur van 20° C na een mistige ochtend bij windstil weer plotseling zeer grote aantallen dansmuggen Chironomidae boven de dijk tussen Enkhuizen en Lelystad aanwezig. Op afstand leek het alsof de grasdijk in rook opging zoveel insecten waren er bijeen over kilometers lengte. Honderden aanvankelijk slappende Tafeleenden pikten de massaal uit het water komende muggen op, driftig zwemmend volgens de in bovenstaande notitie beschreven manier. Dit gedrag duurde tenminste totdat de duisternis was ingevallen.

M. R. van Eerden

Broedplekken als criterium voor „waarschijnlijk broeden”

Een belangrijke grondslag voor de *Atlas van de Nederlandse Broedvogels* (Teixeira 1979) vormt de „Codelijst van het Ornithologisch Atlasproject”. Hierin zijn onder meer criteria opgenomen op grond waarvan een soort voor een bepaald blok als mogelijk, waarschijnlijk of zeker broedend wordt aangenomen. De codes zijn in

overeenstemming met die, welke door het *European Ornithological Atlas Committee* zijn opgesteld (cf. Sharrock 1976). De uitvoerige annotatie in de Nederlandse atlas laat reeds blijken dat de bewerkers voor Nederland zich ervan bewust waren, dat sommige criteria niet voor elke soort in gelijke mate bruikbaar zijn. Des te meer valt het dan ook op, dat bij code C8 voor waarschijnlijk broeden („vogel met broedvlekken”) slechts wordt volstaan met een uitleg wat broedplekken zijn, zonder op de bruikbaarheid van het criterium nader in te gaan.

Het is waarschijnlijk, dat een vogel met broedplekken *ergens* broedt, zeer binnenkort zal gaan broeden of zojuist met broeden is gestopt. Er is weinig bekend hoe lang het bij de verschillende soorten duurt voor een vogel, na al dan niet abrupt afbreken van de broedperiode, zijn broedplekken kwijt raakt. Zeker is dat die tijd ruim voldoende is om zich tot over grote afstanden buiten het broedblok te verplaatsen.

Een zeer demonstratief voorbeeld levert een adulte Drieteenmeeuw *Rissa tridactyla* die ik op 3 juli 1980 aan de periferie van een Kokmeeuwen-kolonie *Larus ridibundus* in het Amsterdamse Westelijke Havengebied vond. De vogel was slechts enkele dagen dood. Hij moet daar uiterlijk einde juni op eigen kracht gekomen zijn, daar menselijke interventie in dit afgesloten industriële gebied uitgesloten is. Deze vogel nu had nog alle drie broedplekken geheel kaal.

Er was sprake van een intensieve rui der lichaamsveren: aan de onderzijde waren 29% van enkele honderden onderzochte veren in bloedspoor. Aangenomen moet dan ook worden, dat als de vogel was blijven leven, de broedplekken snel bevederd geraakt zouden zijn. Gezien het ontbreken van deze soort bij vele voorafgaande bezoeken aan het bewuste terrein en het nog nimmer in Nederland als broedvogel vastgesteld zijn, moet broeden in deze omgeving uiterst onwaarschijnlijk worden geacht. Ook beantwoordt het biotoop niet aan de eisen, die deze klifbroeder aan zijn broedplaats stelt, maar dit sluit een vestiging niet bij voorbaat uit (vergelijk het onverwachte broeden van de Morinelplevier *Charadrius morinellus* in Oostelijk Flevoland).

Vanzelfsprekend kan men de Drieteenmeeuw op grond van het bezit van de kale broedplekken alleen niet als waarschijnlijke broedvogel aanvaarden. Dit betekent echter dat men dan een aanvullend criterium aanlegt, dat niet in de publikatie is vermeld. Dit betekent ook dat het criterium op zichzelf zwak is, omdat men het eigenlijk voor geen enkele vogelsoort veilig kan gebruiken, tenzij men reeds uit anderen hoofde weet, of de soort waarschijnlijk ergens broedt (en dan is C8 uiteraard overbodig).

Misschien is C8 bij het samenstellen van de Nederlandse broedvogelatlas weinig of niet gebruikt. Het is ook daarom jammer, dat men er

— in tegenstelling tot de Deense atlas (Dybbro 1976) — niet toe is kunnen komen om de lezer inzicht te geven, welke criteria in welke mate werden gebruikt bij de indeling der soorten in mogelijk, waarschijnlijk en zeker broedend.

Summary

Brood patches as indication for „probable breeding” in Atlas work

A bird possessing fully developed brood patches may have interrupted incubation recently and left the breeding area over large distances, in many cases far beyond the borders of its breeding square. Therefore, the relative EOAC code C8 — also applied in the Dutch atlas of breeding birds — has little or no value for the indication of „probable breeding” in a *certain square*. Though true for probably all species, a most convincing example was that of a newly dead Kittiwake *Rissa tridactyla* found near Amsterdam on 3 July 1980. This bird still had three fully developed brood patches though quite certainly it was not breeding in the area. The C8 code may have been used infrequently in compiling the Dutch atlas. It is regretted that pertinent evidence, as given in the Danish atlas (Dybbro 1976), is lacking.

Literatuur

- DYBBRO, T. 1976. De danske ynglefugles udbredelse. Dansk Ornithologisk Forening, København.
 SHARROCK, J. T. R. 1976. The atlas of breeding birds in Britain and Ireland. Poyser, Berkhamsted.
 TEIXEIRA, R. M. 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.

J. Walters, Instituut voor Taxonomische Zoölogie, Postbus 20 125, 1000 HC Amsterdam

„Sabine's Watersnip” in Nederland

In de collectie van het Instituut voor Taxonomische Zoölogie (Zoölogisch Museum) te Amsterdam bevindt zich een Watersnip *Gallinago gallinago* (nr. 29 003) in een volkomen afwijkend verenkleed. Het betreft een (waarschijnlijk eerstejaars) ♂ dat in september 1916 in Friesland werd verzameld. Dit exemplaar is zeer donker en wijkt verder op een aantal punten af van een normale Watersnip. De bovenzijde van de kop is zwartbruin en mist de lichte streep in het midden. De mantel- en schouderveren zijn zwartbruin met een roodbruine vlekking, doch zonder de karakteristieke lichte lengtestreep. De bovenvleugeldekveren zijn zwartbruin met een roodbruine bandering. De zijkant van de kop en